

โรงเรียนทั่วโลก

โรงเรียนทั่วโลก (Schools Around the World) หมายถึง โรงเรียนทุกระดับที่ก่อตั้งและดำเนินการอยู่ทั่วไปในโลก

การแบ่งประเภทโรงเรียน

โรงเรียนแบ่งออกเป็นหลายประเภท ตามหลักวิชา ประเทศต่างๆ จะแบ่งประเภทโรงเรียนกันอย่างไรผู้เขียนไม่ทราบ แต่ตามความคิดเห็นของผู้เขียน ขอแบ่งประเภทโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. แบ่งตามระดับการศึกษา
 - โรงเรียนอนุบาล
 - โรงเรียนประถมศึกษา
 - โรงเรียนมัธยมศึกษา
 - โรงเรียนระดับอุดมศึกษา
2. แบ่งตามหลักการศึกษา
 - โรงเรียนสามัญ
 - โรงเรียนสาธิต
 - โรงเรียนพิเศษ
3. แบ่งตามผู้จัดการศึกษา
 - โรงเรียนรัฐบาล
 - โรงเรียนเอกชน
 - โรงเรียนเทศบาล
 - โรงเรียนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
4. แบ่งตามวิชาที่จัดสอน
 - โรงเรียนสารพัดช่าง
 - โรงเรียนช่างเสริมสวย
 - โรงเรียนช่างอิเล็กทรอนิกส์
 - ฯลฯ
5. แบ่งตามประเภทของนักเรียน
 - โรงเรียนเตรียมทหาร
 - โรงเรียนนายอำเภอ
 - ฯลฯ
6. แบ่งตามเวลาที่เปิดสอน
 - โรงเรียนกลางวัน
 - โรงเรียนภาคค่ำ
 - โรงเรียนภาคบ่าย
 - ฯลฯ
7. แบ่งตามลักษณะของการจัดโรงเรียน
 - โรงเรียนไป-กลับ
 - โรงเรียนประจำ
 - โรงเรียนสหศึกษา
 - โรงเรียนนานาชาติ
 - ฯลฯ

ภูมิหลัง

ผู้เขียนเริ่มสนใจเรื่องการศึกษา และเรื่องโรงเรียนมานานมากไม่ทราบเหมือนกันว่าเพราะเหตุใด อาจจะเพราะผู้เขียนเป็นเด็กบ้านนอกเกิดในครอบครัวปานกลาง ความรู้สึกตอนเป็นเด็กนั้นผู้เขียนรู้สึกว้า ดั่งคนชนบทไทยขณะนั้น “ขาด” ไปเสียทุกอย่าง ผู้เขียนเริ่มเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใน พ.ศ. 2481 เป็นนักเรียนรุ่นแรกของโรงเรียนประชาบาลประจำตำบล ซึ่งตั้งขึ้นใหม่ในวัดใกล้บ้าน มีนักเรียนทั้งหมด 8 คน อาศัยห้องโถงห้องหนึ่งบนกุฏิเจ้าอาวาสเป็นห้องเรียน (ตัวโรงเรียนกำลังก่อสร้าง) มีครูเพียงคนเดียวทำหน้าที่เป็นทั้งครูใหญ่ ครูน้อย และภารโรง เรียนจบป.4 พ.ศ. 2484 ปีที่ญี่ปุ่นยกทัพผ่านประเทศไทยทำให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 โรงเรียนทุกระดับต้องปิดยาวไม่มีการสอบไล่เรียกกันทั่วไปว่า ป.4 ญี่ปุ่น เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาในระหว่างสงคราม เศรษฐกิจตกต่ำข้าวยากมากแพงขาดแคลนทุกอย่างทั้งเสื้อผ้า ของใช้ ยารักษาโรค หนังสือ สมุด เครื่องเขียน ฯลฯ ในขณะนั้นโรงเรียนประชาบาล

รอบนอกตัวอำเภอส่วนใหญ่จะเป็นอาคารชั่วคราว มีครูไม่ครบชั้น ที่มีอาคารถาวรมีครูครบชั้นก็ในตัวอำเภอและจังหวัดเท่านั้น

ผู้เขียนจบม.6 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปีการศึกษา 2490 (สงครามโลกครั้งที่สองยุติ 16 สิงหาคม 2488) ได้รับทุนจังหวัด (ทุนรัฐบาล) มาเรียนฝึกหัดครูประถมที่โรงเรียนบ้านสมเด็จพระยาอยู่โรงเรียนประจำเป็นเวลา 3 ปี ได้รับประกาศนียบัตรประโยคครูประถม (ป.ป.) เมื่อ พ.ศ. 2493 ความสนใจเรื่องการศึกษาและเรื่องโรงเรียนเข้ามาเกาะกุมจิตใจมากขึ้น เมื่อเรียนสำเร็จการศึกษาในระดับอนุปริญาคือ ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม (ป.ม.) จากโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยมแล้ว พ.ศ. 2496 ได้รับการบรรจุเป็นครูตรีโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครปีหนึ่ง ปีการศึกษาต่อมาทางราชการสั่งย้ายไปรับราชการในโรงเรียนประจำจังหวัดเพื่อเป็นการใช้หนี้ทุนการศึกษาของจังหวัดที่ให้ทุนมาเรียนโรงเรียนฝึกหัดครูทั้งสองระดับ ในระยะนั้นได้มีโอกาสได้ไปดูโรงเรียนต่างๆ ในอำเภอรอบนอกจังหวัดพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่แตกต่างไปจากโรงเรียนที่ผู้เขียนเคยเรียนในระดับประถมศึกษามากนัก ยังจำได้ติดตามจนกระทั่งปัจจุบันนี้ว่ามีโรงเรียนแห่งหนึ่งในตำบลของอำเภอเล็ก ๆ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 28 กิโลเมตร ตัวโรงเรียนเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวมุงสังกะสี ห้องเรียนเปิดโล่ง ไม่กั้นเป็นห้อง ๆ กระดานดำไม่ได้ติดกับฝาผนังเพราะฝาผนังไม่แข็งแรงพอแต่ใช้เชือกล่ามควาย (เชือกควานด้วยหวายให้เป็นเกลียว) ผูกโยงไว้กับชื่อเวลาครูเขียนกระดานดำจะต้องจับกระดานให้แน่นมิฉะนั้นกระดานจะแกว่งเขียนไม่ได้ ดิอยู่หน่วยที่ยังมีชอล์กให้ครูใช้นั้นเป็นภาพที่ติดตามติดใจมาตั้งแต่ พ.ศ. 2498

ผู้เขียนเคยอ่านหนังสือชื่อ **ปาร์ ลุย แมม** พิมพ์เนื่องในโอกาสอายุครบ 6 รอบ เมื่อ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ของอาจารย์ ม.ล. มานิจ ชุมสาย (2548 อายุ 97 ปี) อดีตนักการศึกษาไทยรุ่นแรก ๆ เคยดำรง

ตำแหน่ง หัวหน้ากองโรงเรียนฝึกหัดครู กรมวิสามัญศึกษาจนถึง พ.ศ. 2494 หลังจากนั้นท่านผันตัวเองไปทำงานด้านอื่นและไปทำงานที่องค์การยูเนสโกกรุงปารีส) ท่านเขียนไว้ตอนหนึ่งน่าสนใจมากดังต่อไปนี้ “ข้าพเจ้าถูกเนรเทศไปไกลที่สุด จนสุดหล้าฟ้าเขียว เพราะในขณะนั้นไม่มีรถไฟไปอุดร ถนนก็ไม่มี รถไฟไปถึงแค่ขอนแก่นแล้วต้องขี่เกวียนผ่านป่าผ่านดงมีเสือชุมไปอีก 2 วัน จึงจะถึงเมืองอุดร...ข้าพเจ้าเดินตรวจโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล รู้สึกทุเรศในใจ ข้าพเจ้าเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนเรือนไม้ชั้นเดียวได้ทุนเต็มจาดโคลน หลังคามุงสังกะสี ตัวโรงเรียนคดเคี้ยวเบี้ยวไปมาเพราะความเก่า พื้นโรงเรียนไม่สม่ำเสมอ เพราะไม้มันเก่าโก่งบิดไปมา ข้างหลังโรงเรียนมีโรงหลังคาสังกะสีโปร่ง ๆ อยู่ติดกับพื้นดิน 1 หลังคือ โรงอาหารของนักเรียน รอบ ๆ ตัวโรงเรียนทั้งข้างหน้าข้างหลัง มีพงหญ้าและกอไผ่กรูกรังบังตัวโรงเรียนไว้มิดชิดดี ถนนเข้าโรงเรียนก็ไม่มี มีแต่รอยเท้า... (ทางเดินเท้า-ผู้เขียน) โรงเรียนมันรูปร่างไม่ผิดกับโรงเรียนประชาบาลเสียเลย โรงเรียนมีถึงชั้นมัธยม 6 เขาตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นอาจารย์ใหญ่และเป็นข้าหลวงตรวจการ---” นี่เป็นภาพหนึ่งของโรงเรียนประจำมณฑล (ซึ่งต่อมาได้ยุบมณฑลเมื่อ พ.ศ. 2477) ยิ่งทำให้ผู้เขียนสนใจเรื่องโรงเรียนในเมืองไทยมากยิ่งขึ้น เมื่อมีโอกาสเข้ารับราชการที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 ต้องสอนวิชาบังคับวิชาหนึ่ง ซึ่งบังคับให้นักศึกษาศึกษาศาสตร์ทุกคนจะต้องเรียนคือวิชาที่มีรหัสวิชาว่า กศ. 101 การศึกษาของไทย (ชื่อภาษาอังกฤษ Ed. 101 Introduction to Thai Education) เพราะทางวิทยาลัยตระหนักว่า “ก่อนที่คนไทยจะไปศึกษาและเรียนรู้การศึกษาของประเทศต่าง ๆ ควรจะได้ศึกษาและเรียนรู้การศึกษาของประเทศของตนเองให้ถ่องแท้เสียก่อน” ยิ่งทำให้ผู้เขียนยิ่งสนใจการศึกษาและโรงเรียนของเมืองไทยมากยิ่งขึ้น แต่ด้วยเหตุที่สิ่งที่ข้าพเจ้าสนใจนี้ไม่มีสอนในสถาบันใดและไม่มีหนังสือตำหรับตำราใด ๆ ที่ใช้เป็นหลักได้เลย จะมีอยู่บ้างก็เพียงหนังสือ

ประวัติการศึกษาไทย เล่มบาง ๆ ประวัติการฝึกหัดครู และ ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ เท่านั้น ผู้เขียนจึงต้องเริ่มเขียนเอกสารประกอบการสอนวิชา กศ. 101 ชื่อ **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาไทย** ร่วมกับ อาจารย์อาวุโสสองท่าน คือ อาจารย์ นาฏเฉลิม สุมาวงศ์ และ อาจารย์ อำไพ กกกำแพง พิมพ์เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2507 ต่อมาผู้เขียนได้เขียนหนังสือชื่อ **การศึกษาของไทย** ขึ้นอีกเล่มหนึ่ง (เป็นหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาของเมืองไทยฉบับสมบูรณ์เล่มแรก) พิมพ์ พ.ศ. 2516 (2 ครั้ง) และพิมพ์ครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2519 หลังจากนั้นจึงมีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเริ่มเขียนหนังสือชื่อ “การศึกษาของไทย” ออกมามากขึ้น ที่ทันสมัยมากขณะนั้นคือ การศึกษาของไทย ของ ศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ หันนาคินทร์ พิมพ์ พ.ศ. 2521

ในระหว่างที่ปฏิบัติงานอยู่ ณ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาจนเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 จนเกษียณอายุราชการใน พ.ศ. 2533 นั้น ผู้เขียนสนใจเรื่องการศึกษาและโรงเรียนอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีโอกาสจะเดินทางท่องเที่ยวไปตามชนบทเกือบทั่วทุกจังหวัดของประเทศไทย นอกจากได้พักผ่อนและศึกษาสังคมทั่ว ๆ

ไปแล้ว ก็หาเวลาไปดูสิ่งที่ตัวเองสนใจโดยเฉพาะแล้วเก็บจำความรู้ ความรู้สึก และความคิดเกี่ยวกับโรงเรียนทั่วเมืองไทยเรื่อยมา แม้แต่การเดินทางไปต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นการดูงาน การไปฝึกอบรม การไปศึกษา การไปทำงานบางอย่าง หรือการไปทัศนอาจร ก็พยายามหาเวลาส่วนหนึ่งไปดูโรงเรียนของเขา แม้ว่าการไปดูนั้นจะได้แต่เพียง site seeing ก็ตาม นอกจากนั้นก็พยายามศึกษาหาความรู้จากตำรับตำราและหนังสือต่าง ๆ ของประเทศทั้งหลายอีกด้วย จนกระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) ก็ยังสนใจสิ่งนี้อยู่

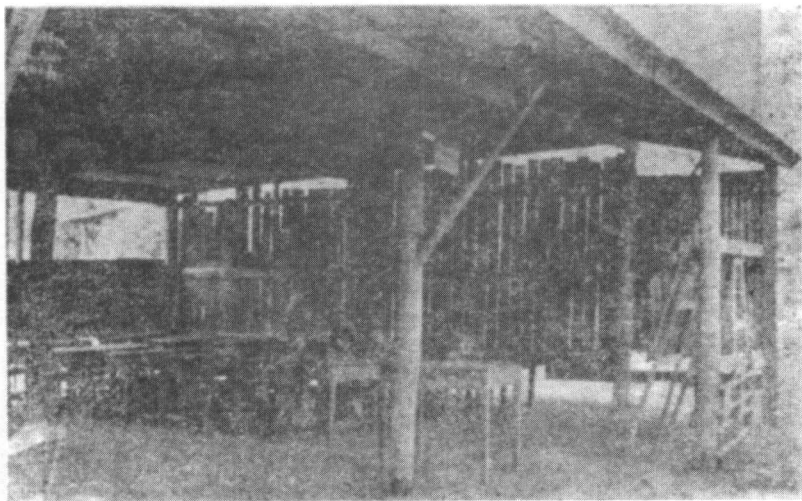
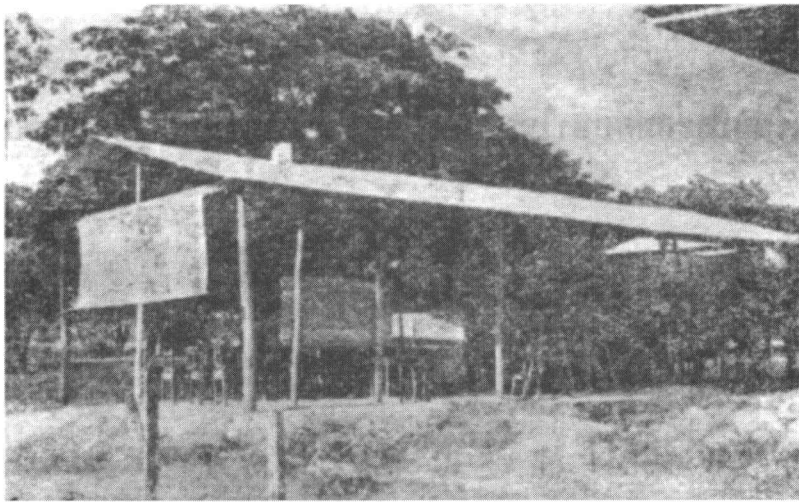
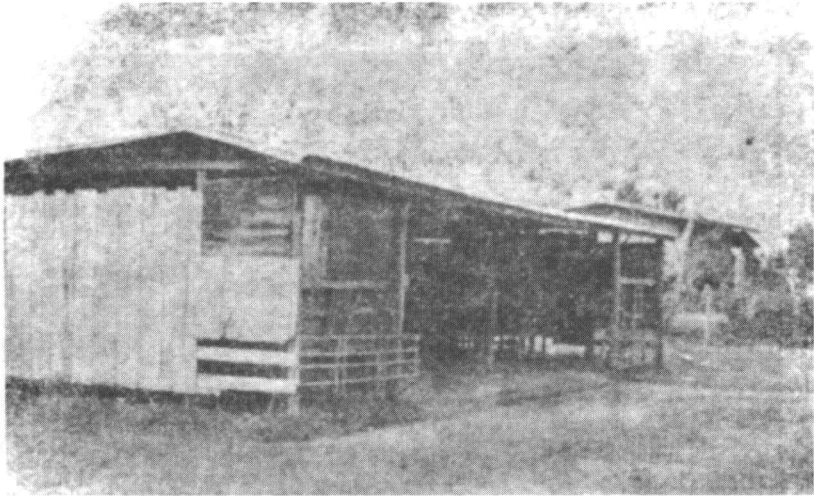
โรงเรียนทั่วไทย

ผู้เขียนได้นำเสนอภูมิหลังเพื่อต้องการให้ผู้อ่านมองเห็นภาพการศึกษา และสภาพโรงเรียนของเมืองไทยเป็นเบื้องต้นเพื่อชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการศึกษา และสภาพของโรงเรียนทั่ว ๆ ไป แม้ ณ วันนี้เวลาที่กล่าวถึงนั้นมันเนิ่นนานมากกว่า 50 - 60 ปีแล้วก็ตาม แต่ภาพเหล่านั้นยังไม่ได้เลือนหายไปจากสังคมไทยทั้งหมด ยังคงมีหลงเหลือให้เห็นอยู่ ดีใจที่ภาพอันไม่น่าดูได้เลือนลงไปมากแล้ว คิดว่าอีกหน่อยคงจะหมดไป

โรงเรียนประถมศึกษาในชนบท ซึ่งมีอาคารเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี

และนี่ ก็ โรงเรียน ...

โรงเรียนในเมือง กับ โรงเรียนในชนบทห่างไกลนั้นยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก บางโรงเรียนในเมือง ก่อตั้งมานานและล้มเลิกไปแล้วเช่น โรงเรียนสุนันทาลัย เป็นต้น บางโรงเรียนยังคงดำรงอยู่ เช่น โรงเรียน พระตำหนักสวนกุหลาบ (ยุคใหม่) โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร โรงเรียน เทพศิรินทร์ โรงเรียนผะอืด โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน ฯลฯ บางโรงเรียนเพิ่งก่อตั้ง และกำลังเจริญเติบโตมีทั้งโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน

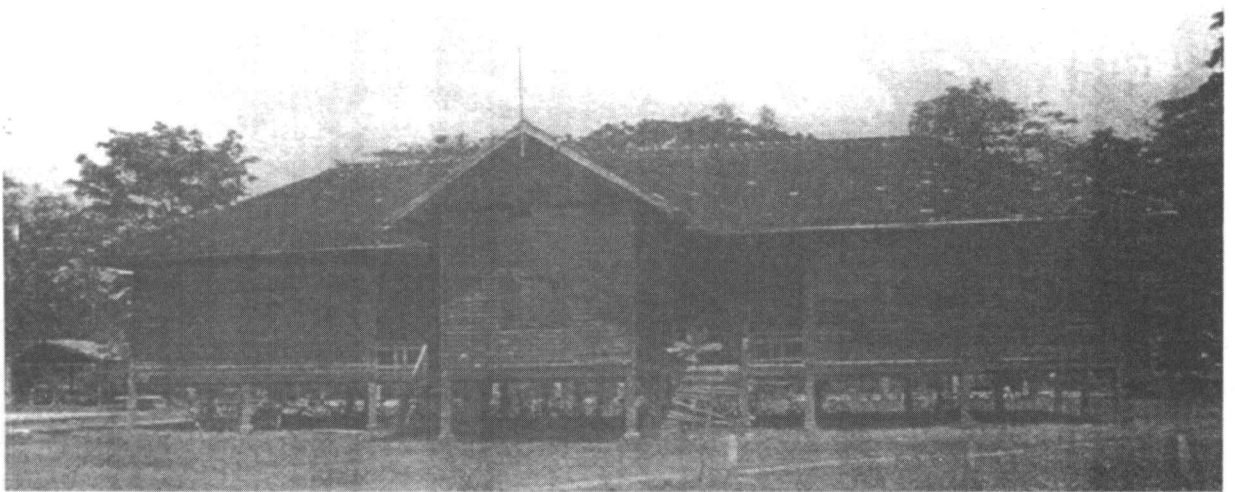

โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ (ยุคใหม่)
ตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง

อาคารหลังเก่าโรงเรียนประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี (โรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลชุมพร) ปัจจุบัน
ถูกรื้อสร้างอาคารใหม่แล้ว ภาพนี้ถ่าย พ.ศ. 2499

อาคารโรงเรียนสารภีอุทิศ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ถ่าย พ.ศ. 2529)
โรงเรียนซึ่งท่านพุทธทาสภิกขุ เรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปัจจุบันถูกรื้อสร้างอาคารใหม่แล้ว

ถ้าใครติดตามพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เจ้าฟ้า นักการศึกษา ซึ่งพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไป ทรงตรวจตราโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนใน โครงการตามพระราชดำริตลอดมาจะพบว่า โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารตามป่าเขา ลำเนา โปรงและดอยสูงนั้น ยังมีโรงเรียนซึ่งกำลังพัฒนา อีกมาก นอกจากนั้นในบางท้องถิ่นที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ยังมีโรงเรียนด้อยพัฒนาอยู่ จากรายการโทรทัศน์

ของบางช่อง เช่น รายการสานฝัน รายการจูงมือ นื่องเดิน และรายการอื่นๆ เหล่านี้เราจะมองเห็น ภาพโรงเรียนที่ยังจะต้องได้รับความช่วยเหลือ ปรับปรุงอีกไม่น้อยเลย โรงเรียนบางโรงเรียนขาดห้องสมุด บางโรงเรียนไม่สามารถเก็บหนังสือไว้ที่โรงเรียน เป็นภาระของครูจะต้องตั้งเวรยามเฝ้าโรงเรียน หรือ หอบหนังสือทั้งหมดกลับบ้านทุกวัน เมื่อรัฐบาลส่งเสริมให้โรงเรียนมีเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้สอน ก็ ประสบปัญหาเช่นเดียวกับหนังสือในห้องสมุด โรงเรียนเช่นกัน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทอดพระเนตร
การดำเนินงานของนักเรียนโรงเรียนชาแห่งพัฒนาและโครงการตามพระราชดำริ ณ หมู่ที่ 5
อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 48 พรรษา
ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน ชื่อเดิม: โรงเรียน
ร่วมน้ำใจ

นิมิตร ภูมิถาวร นักเขียนครูประชาบาล ได้เขียนนวนิยายในแวดวงของการศึกษาประชาบาลไว้ค่อนข้างมาก ได้ใช้ฉากสังคมชนบท และโรงเรียนประชาบาล เป็นเบื้องหลังของเรื่องหลายเรื่อง ภาพโรงเรียนประชาบาลของนิมิตร ภูมิถาวร ภาพหนึ่งมีดังต่อไปนี้ “---ป้ายบอกชื่อโรงเรียนบ้านบึงบัว ติดเด่นอยู่หน้าประตูเข้า อาคารไม้ขนาดสามห้องเรียนเหยียดยาวไปตามตะวัน อาคารยังใหม่เอี่ยม เพิ่งได้งบประมาณสร้างเมื่อปีกลาย กลิ่นไม้ กลิ่นน้ำมันยังไม่จางเลย---” ข้อเขียนนี้อยู่ในเรื่อง เหยียบฝุ่นซอลึก แม้จะเป็นนวนิยาย แต่ก็สะท้อนภาพให้เห็นเรื่องจริงของสังคมนั้น ๆ นวนิยายเรื่องนี้เขียนขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของชาวบ้านนอกเพื่อจุดจบเพลิงแห่งวิทยาคารตามอุดมคติที่ยึดมั่นเพื่อความสุขในชีวิตที่ดีกว่าเดิมของชาวบ้านนอก---โดยไม่หวังหวาดต่ออิทธิพลของใครทั้งนั้น---สภาพสังคมที่มีความขัดแย้ง เกิดการต่อสู้ขัดแย้งกันระหว่าง “คนดี” กับ “คนเลว” ระหว่าง “ครู” กับ “นักเรียน” มีอยู่ในทุกท้องถิ่นของชนบทไทยที่ความเจริญและการศึกษายังเดินไปไม่ถึง ภาพจินตนาการโรงเรียนประชาบาลของ นิมิตร ภูมิถาวร มีหลายภาพ บางภาพไม่แตกต่างไปจากศาลาวัดเท่าใดนัก

โรงเรียนในบางประเทศ

จากหนังสือที่ได้อ่าน จากประสบการณ์ตรงที่พบเห็นทำให้ผู้เขียนเชื่อแน่ว่า ทุกสังคมทุกประเทศในโลกใบนี้มีทั้ง “คนรวย” และ “คนจน” ทั้ง “คนดี” และ “คนชั่ว” เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสัจธรรมและเป็นของคู่กันที่เกิดขึ้น และดำรงอยู่ตามกฎธรรมชาติ เป็นจริงในตัวมันเอง ไม่ต้องมีบทพิสูจน์ใดๆ เป็นไปตามปรัชญาทวิลักษณ์ (Dualism) ประเทศไทยก็เช่นกันที่ว่า “อีกหน้อยประเทศไทยจะไม่มีคนจนนั้นจริงหรือ” ที่แท้จริงก็เห็นจะเป็นเพียงว่า “ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยจะแคบลง” เท่านั้นที่พอจะเป็นไปได้ถ้าทุกคนทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่จริง แต่ถ้า

แต่ละคนยัง เห็นแก่ตัว กันอยู่ “คนรวยล้นฟ้า” กับ “คนจนติดดิน” ก็คงมีอยู่เช่นเดิม ช่องว่างก็ห่างกันมาก ในหลายประเทศเป็นอย่างนั้น เช่น ในประเทศอินเดีย คนรวยอินเดียรวยมากมีกิจการใหญ่ ๆ เป็นของตนเอง เช่น มีบริษัทสร้างเครื่องบิน บริษัทสร้างรถไฟ เป็นเจ้าของสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น Tata Institute of Technology ที่เมืองมุมไบ สอนถึงปริญญาเอก ตระกูลตารตาเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ของรัฐบาลอินเดีย ส่วนคนอินเดียจน ๆ มีจำนวนมหาศาล ไม่มีบ้านอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง บางคนไม่มีรายได้ประจำวันเลย ค่าแรงขั้นต่ำต่ำกว่าวันละ ๖ รูปี เป็นต้น ปัญหาคนจนในอินเดียมีมากเกินกว่าที่รัฐจะพัฒนาได้หมด บางรัฐไม่มีกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ ในเรื่องโรงเรียนนั้นรัฐบาลกลางออกกฎหมายให้แต่ละหมู่บ้าน (block) จะต้องสร้างโรงเรียนขึ้นสำหรับหมู่บ้านของตน ดำเนินการโรงเรียนและจ้างครูด้วยเงินภาษีของหมู่บ้านเอง หมู่บ้านจน ๆ ไม่สามารถสร้างโรงเรียนได้ โรงเรียนจึงขาดแคลน แต่ในหมู่บ้านที่มีรายได้ดีก็มีโรงเรียนดี ๆ มีครูพร้อมมูดู ๆ ไปก็คล้ายเมืองไทย ต่างกันก็ที่เขากระจายอำนาจจริง ๆ

เมื่อ พ.ศ. 2512 ผู้เขียนได้ทุนโคลอมโบแพลน สาขาพัฒนาชุมชน ไปฝึกอบรมเกี่ยวกับ Teaching in Extension Education and Communication Media ณ Institute of Community Development เมือง Nilokery รัฐ Haryana ซึ่งอยู่ตอนเหนือของประเทศอินเดีย หลังฝึกอบรมแล้วรัฐบาลอินเดียได้จัดโปรแกรม ทศนศึกษา ไปดูงานพัฒนาชุมชนในหลายเมืองและหลายรัฐเกือบทั่วประเทศ ผู้เขียนได้ขอดูโรงเรียนของเขาด้วย รัฐบาลอินเดียจะจัดให้ไปดูแต่โรงเรียน “ระดับดี” แทบทั้งสิ้น ต้องใช้วิธีแอบไปดูเองนอกโปรแกรมจึงจะให้เห็นของจริง การดูงานนั้นไม่ว่าประเทศใดมักจะจัดโปรแกรมเพื่อ “รักษาหน้าตา” ของตนเองทั้งสิ้น

ในชนบทของประเทศอินเดียส่วนใหญ่ขาดแคลนห้องเรียน มักจะใช้ห้องเรียนกลางแจ้ง ในภาพ
ห้องเรียนกลางแจ้งโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในรัฐบิฮาร์

ในประเทศสเปน ผู้เขียนคิดว่าคงไม่ต่างจากเมืองไทยเท่าใดนัก จากหนังสือชื่อ Cinco Panes Decebada ซึ่งเขียนโดย ลูเซีย บาเกตาโน (Lucia Baquedano) แปลเป็นภาษาไทยชื่อ ปลุกฝันไว้ในแผ่นดิน โดย คุณรัศมี กฤษณมิมข ในเรื่อง “มูริเอล” สาวน้อยซึ่งเพิ่งสำเร็จวิชาการศึกษามาหมาดๆ เปี่ยมล้นด้วยพลังใจมุ่งมั่นจะเป็นครูที่ดี---เมื่อได้รับคำสั่งบรรจุให้เป็นครู ณ หมู่บ้านเล็กๆ ท่ามกลางขุนเขาอันไกลลิบ---กลับต้องเผชิญกับความจริงที่สวนทางกับความฝันอันงดงามอย่างสิ้นเชิง---

ภาพโรงเรียนแห่งหนึ่งในหมู่บ้านชนบทเล็กๆ แห่งนั้นมีดังนี้

ในที่สุดเราก็มาถึงหมู่บ้านฉันเห็นแต่เพียงเด็ก ๆ หน้าตาอยากรู้อยากเห็นสองสามคนมองฉันมาจากบนกำแพงสวนผัก พอฉันยิ้มให้ พวกเขาก็วิ่งไปแอบในบ้าน

แล้วเราก็มาหยุดตรงหน้าอาคารหลังหนึ่ง ลักษณะคล้ายเล้าไก่พังๆ มันเป็นอาคารชั้นเดียว และดูทรุดโทรม

“นั่นแหละครับโรงเรียน” ผู้นำทางบอกฉัน

“โรง---โรง---เรียน หรือคะ” ฉันครางออกมาด้วยเสียงแผ่วเบา ที่ฟังแล้วแม้แต่ตัวเองยังเศร้าใจ

จะเห็นได้ว่า “ภาพโรงเรียน” ของ ลูเซีย บาเกตาโน กับภาพโรงเรียนของ นิมิตร ภูมิถาวร ไม่แตกต่างกันนักหรอก แม้ว่าภาพนั้นเป็น “ภาพในจินตนาการ” แต่จินตนาการไม่ได้เกิดขึ้นจากความเพ้อฝันลอยๆ คงต้องมีฉากหลังที่เป็นของจริงรองรับแน่นอน

บางประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจดีจะมีโรงเรียนดีๆ มีอุปกรณ์ครบถ้วน เช่น ประเทศสิงคโปร์ โรงเรียนประถมและมัธยมศึกษาของประเทศสิงคโปร์ มักจะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีตึกหลายชั้น เช่น โรงเรียนประถมศึกษาที่เขตจูรง ตึกเรียนสูง 16 ชั้น มีนักเรียนกว่า 800 คน มีห้องกิจกรรมต่างๆ อุปกรณ์พร้อมบริบูรณ์

ระบบการศึกษาของสิงคโปร์

ระดับอนุบาล (อายุ 4 - 5 ปี) หลักสูตร 2 ปี

ประถมศึกษา (อายุ 6 - 11 ปี) หลักสูตร 6 ปี

มัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 12 - 15 ปี)

หลักสูตร 4 ปี

โรงเรียนประถมศึกษา กับ มัธยมศึกษา มักจะจัดรวมอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน จบมัธยมศึกษาแล้วอาจจะไปเรียนต่อ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และวิทยาลัยชั้นต้น หลักสูตร 2 ปี ถือเป็นมัธยมศึกษาตอนปลายวิทยาลัยเทคนิคและโปลีเทคนิค หลักสูตร 4 ปี วิทยาลัยครู ซึ่งอาจจะมีหลักสูตรตั้งแต่ 4 ปี ถึง 6 ปี แล้วแต่ระดับการศึกษา นอกจากนั้นอาจจะไปศึกษาในสถาบันฝึกอาชีพ หรือ การศึกษาผู้ใหญ่ก็ได้

สิงคโปร์มีมหาวิทยาลัย 2 แห่งคือ มหาวิทยาลัยสิงคโปร์ ของรัฐบาล และ มหาวิทยาลัยนานยาง ของเอกชน

ทุกระดับการศึกษาสอนภาษาสี่ภาษาคือ อังกฤษ จีน มาเลย์ และ ทมิฬ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่านักเรียนมีเชื้อชาติใดให้เริ่มเรียนด้วยภาษาแม่ของตน แต่นักเรียนสิงคโปร์ทุกคนต้องเรียนทั้งสี่ภาษา ในมหาวิทยาลัยของสิงคโปร์ก็สอนด้วยภาษาทั้งสี่นี้ด้วย

ในประเทศมาเลเซียมาเลเซียกับ สิงคโปร์ เป็นประเทศที่คล้ายกันคือประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ คนสิงคโปร์ ประกอบด้วยคนเชื้อสายจีน ยุโรป มาเลย์ และ อินเดีย โดยมีคนเชื้อสายจีนคิดเป็นร้อยละสูงกว่าอีก 3 กลุ่ม คนสิงคโปร์ทั้งหมดเรียกตนเองว่า Singaporean เขาไม่คิดว่าตัวเองเป็นจีน ยุโรป มาเลย์ หรือ อินเดีย ทุกคนเป็น “คนสิงคโปร์” สิงคโปร์จึงเป็นประเทศหลายเชื้อชาติ แต่เป็นหนึ่งเดียว การ

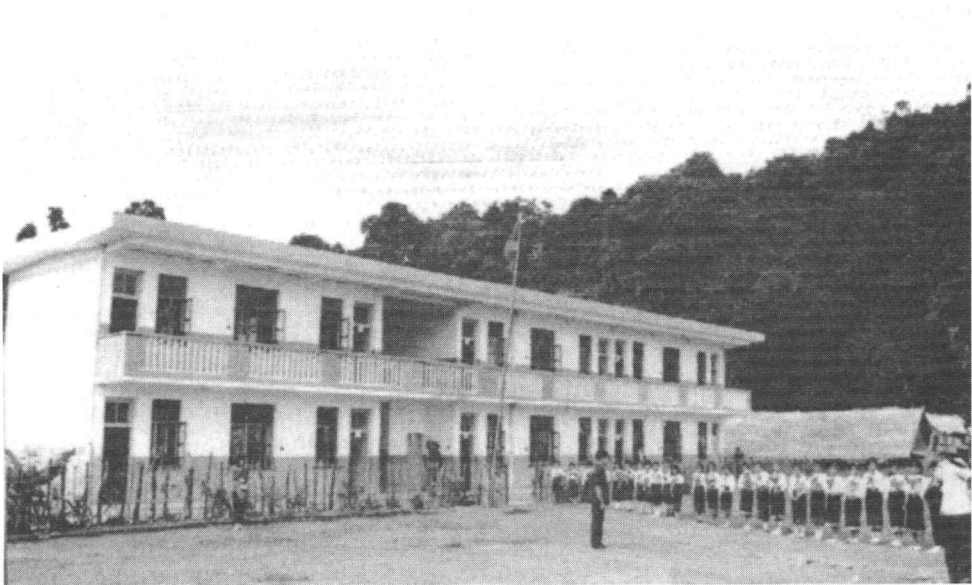
จัดการศึกษาในโรงเรียนสิงคโปร์จึงไม่ค่อยมีปัญหา ส่วนในมาเลเซียนั้น คนมาเลเซียประกอบด้วย คนมาเลย์ คนจีน และ คนอินเดีย คนมาเลย์เป็นคนพื้นเมืองมีจำนวนมากที่สุด และมีอำนาจอิทธิพลมากที่สุด โรงเรียนในมาเลเซียยังล้ำหลังกว่าในสิงคโปร์มาก ยกเว้นในเมืองใหญ่ๆ การจัดการศึกษาค่อนข้างมีปัญหา สมัยโบราณมาเลเซียใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ นักเรียนทุกคนต้องเรียนทั้งภาษาอังกฤษ และ ภาษาพื้นเมือง นักเรียนเชื้อสายมาเลย์เรียนภาษายาวี นักเรียนเชื้อสายจีนเรียนภาษาจีน เชื้อสายอินเดียเรียนภาษาของตน ปัจจุบันมาเลเซียคิดภาษาประจำชาติขึ้นมาใหม่และใช้เป็นภาษาราชการ คือ ภาษามาเลย์ เขียนด้วยตัวอักษรโรมันมีเครื่องหมายกำกับตามเสียงภาษาพื้นเมือง ตัวอย่างภาษามาเลย์บางคำ (เทียบคำแปลภาษาไทย) เช่น

Jalan แปลว่า ถนน, ทางเดิน
 Jalan totop แปลว่า ถนนตัน, ทางตัน
 Pintoo แปลว่า ประตู
 Bus Schola แปลว่า รถโรงเรียน
 เป็นต้น

โรงเรียนประถมศึกษา และ โรงเรียนมัธยมศึกษาของมาเลเซียจึงประสบปัญหาต่างๆ พอสมควร

โรงเรียนในประเทศอื่นๆ

โรงเรียนในประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว ได้จากหนังสือพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง ม่วนซื่นเมืองลาว

โรงเรียนพงสาลี สอนชั้นประถม ๑ - ประถม ๖

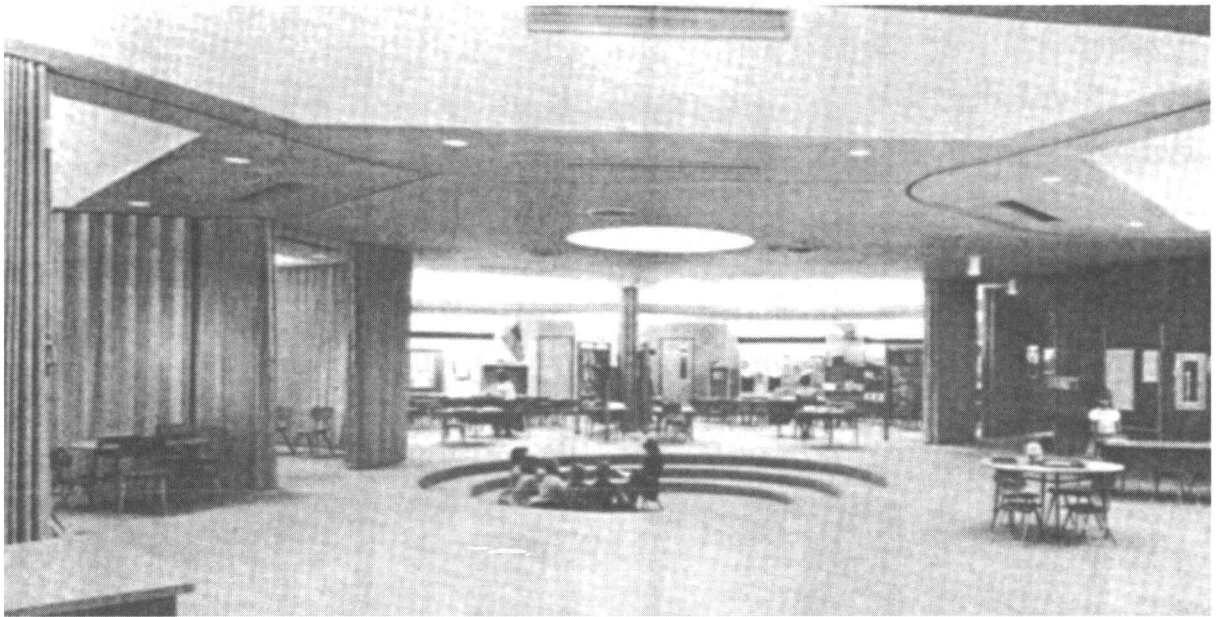

โรงเรียนในประเทศจีน ได้จากหนังสือพระราชนิพนธ์ เรื่อง เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนนอก

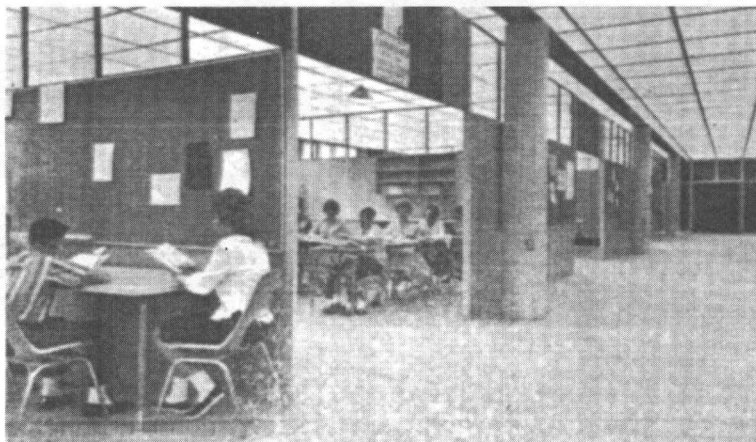
โรงเรียนที่ประเทศต่างๆ จัดให้พระองค์ไปทอดพระเนตรนั้นจะเป็นโรงเรียนชั้นดีของประเทศนั้นๆ จึงมีแต่สิ่งดี ๆ พร้อมบริบูรณ์

ผู้เขียนเคยเดินทางไปสาธารณรัฐประชาชนจีนครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2530 ประเทศจีนยังไม่ก้าวหน้าเหมือนปัจจุบัน ในการไปครั้งหลังๆ จีนเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมากในทุกๆ ด้าน แม้การไปแต่ละครั้งจะมีเวลาน้อยและไม่ค่อยจะสะดวกในการเดินทางออกสู่ชนบทนอกเมือง ก็พอจะเห็นภาพโรงเรียนของคนจีนจนๆ อยู่บ้าง ขอเรียนว่าไม่แตกต่างไปจากโรงเรียนของประเทศอินเดียและประเทศสเปนมากนัก

ขอเสนอภาพโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาทางรูปภาพที่ได้จากหนังสือสารานุกรมสำหรับเยาวชนชุด The New Book of Knowledge ดังต่อไปนี้ ขอเรียนว่า ภาพเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างให้เราเห็นความก้าวหน้าด้านกายภาพทางการศึกษาส่วนหนึ่ง ความก้าวหน้าทางการศึกษาไม่ใช่มีแต่เพียงด้านกายภาพเท่านั้น

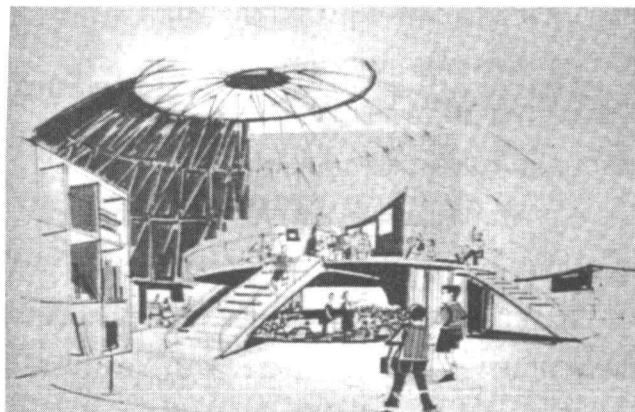
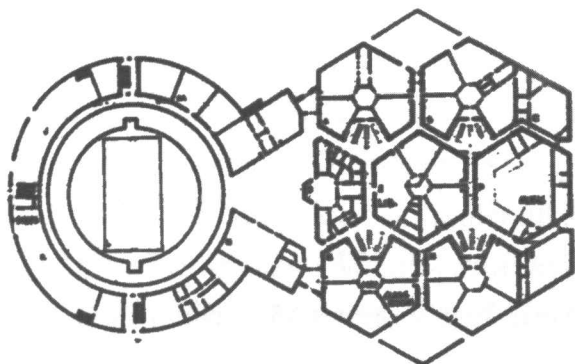

โรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในรัฐโคโรราโด

โรงเรียนมัธยมศึกษา เมืองแอนดรูว์ รัฐแทกซัส

ในสหรัฐอเมริกาปัจจุบัน ออกแบบโรงเรียนให้มีรูปแบบแปลกๆ มากขึ้น โรงเรียนเป็นรูปวงกลมและรูปหกเหลี่ยม เช่น โรงเรียน McPherson รัฐแคนซัส (ภาพถ่าย) และโรงเรียนรูปโดมที่นิวยอร์กซิตี (ภาพขาว)

ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาที่ Riverview Garden รัฐมอริสออน ออกแบบเป็นรูปหอยทาก

ความคิดทางการศึกษา

จากเรื่องที่น่าเสนาอามาทั้งหมดนี้ต้องการจะสื่อให้เกิด “ความคิด” ทางการศึกษาสำหรับประเทศไทยว่า ควรจะไปทิศทางไหน อย่างไร เพราะ

1. แต่ละสังคมไม่เหมือนกัน
2. ความต้องการที่จำเป็น (needs) ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสังคมก็ต่างกัน
3. พื้นฐานทางเศรษฐกิจของแต่ละสังคมไม่เหมือนกัน
4. การจัดการทางการศึกษาต่างกัน และผลที่ได้ก็ต่างกัน

ฯลฯ

ดังนั้นประเทศไทยควรจะ

1. ไม่ตกเป็นทาสความคิดทางการศึกษาของชาติอื่น
2. สร้าง “ปรัชญาการศึกษา” ที่เป็นของไทยเราเอง
3. จัดการศึกษาในรูปแบบของไทยเราเอง มุ่งส่งเสริมวิถีไทย และ เอกลักษณ์ไทย ทั้งนี้เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นไทย ความเป็นไทยจะยืนยงอยู่ได้ก็เพราะคนไทยช่วยกันรักษาวัฒนธรรมไทย เมื่อใดสูญเสียวัฒนธรรมของชาติเมื่อนั้นจะสูญชาติ คนไทยทุกคนต้องตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก ๆ
4. ต้องรู้จักคิดประยุกต์สิ่งดี ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยที่สุด ไม่ใช่นำมาทั้งดุ้น

ฯลฯ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) เมื่อดำรงสมณศักดิ์ พระธรรมปิฎก กล่าวไว้ในเรื่อง รุ่งอรุณ ของการศึกษา ตอนหนึ่งว่า “---ต้องรู้เท่าทันทั้งปัญญา และปัญหาของสังคมที่พัฒนานำหน้าเราไป ไทยเราต้องการเพียงความรู้สมัยใหม่ของฝรั่งที่เราไม่มี (และกำลังตื่นกำลังเห่อ) จึงมุ่งเน้นที่จะรับเอาวิทยาการเหล่านั้นเข้ามา---ความตื่นตื่นต่อความเจริญแบบตะวันตกที่มีภาพเด่นในด้านความฝรั่งพร้อมทางวัตถุก็ดี ความขมขื่นตื่นตื่นต่อวิชาการสมัยใหม่ของตะวันตกก็ดี ได้นำไปสู่ผลกระทบต่อภูมิธรรมปัญญาไทยอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. ความเสื่อมของคุณค่าทางจิตใจ ความไม่สนใจในศาสนาและค่านิยมของศีลธรรม พร้อมกับการหันไปมีค่านิยมแสวงหาความเจริญฝรั่งพร้อมทางวัตถุ
2. ความห่างเหินตลอดจนมีทัศนคติในทางดูถูกวัฒนธรรมพื้นเดิมของบ้านเมือง และทอดทิ้งภูมิธรรมปัญญาไทย”

ถ้ามองดูสังคมไทยในปัจจุบันจะเห็นว่า สังคมไทยไม่เคยเหลวแหลกมากขนาดนี้ สังคมฟุ้งเฟ้อ สังคมวิปริต ศีลธรรมและจริยธรรมของผู้คนเสื่อมโทรมเด็กและเยาวชนขาดการอบรมที่ดี ประพฤติตัวเสื่อมเสีย เด็กสาวไม่รักนวลสงวนตัว

อบายมุขได้รับการเชิดชูจนกลายเป็นสิ่งถูกต้องดีงามในสังคม ครูจะสอนเรื่อง “อบายมุข” ให้แก่นักเรียนได้อย่างไร

รววิทย์ วตินสารากร

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์. **รุ่งอรุณของการศึกษา** : เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, 2546.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. **ม่วนซื่นเมืองลาว**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2537.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. **เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนนอก**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2544.
- นิมิตร ภูมิถาวร. **เหยียบฝุ่นขอลัก**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2519.
- มานิจ ชุมสาย, ม.ล. **ปาร์ ลุย แมน**, พิมพ์เนื่องในโอกาสอายุครบ 6 รอบ 5 ตุลาคม 2523, กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2523.
- ลูเชีย บาเกตาโน (เชียน) รัศมี กฤษณมิษ (แปล) ; **ปลูกฝันไว้ในแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ : บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด, 2546.
- วรวิทย์ วคินสรากร. **การศึกษาของไทย**. ฉบับปรับปรุง พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สารมวลชน, 2519.
- Francis Wong Hoy Kee & Ee Tiang Hong. **Education in Malasia**. Kualalumper : Heinemann Educational Books Ltd, 1971.
- Ministry of Education. **Education in Singapore**. Educational Publications Bureau, 1972.
- William Butler Yeats. The Macmillian Co., **The New Book of Knowledge** (Vol. 5, 9, 17), New York : Grolier Inc, 1966.